

"Pitanje nacionalnog je i dalje relevantno"

Višeslav Raos, docent na odsjeku za Komparativnu politiku Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. Predaje predmete Uvod u komparativnu politiku, Izborni sustavi i Party Competition and Party Systems in the EU Member States.

Intervju proveo Marko Ribičić, student 2. godine povijesti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Tema ovogodišnjeg broja *Essehista* je "Pojava nacionalnih država". Kada govorimo o nacionalnom, u kojem je ono odnosu s EU?

Mi u Europskoj uniji smo u jednom trenutku, zbog njenog uspjeha i širenja, pomislili da se ide prema postnacionalnoj politici i postnacionalnom stanju. No, vidimo u Europi i izvan nje da su religijski i etnički identiteti jako bitni. Pitanje nacionalnog je i dalje relevantno. EU stavlja pritisak na nacionalnu državu, no navedeno se događa i zbog krize EU (ići više prema integraciji, izazovi migracije u EU, pritisak izvan EU...).

Ako je nacionalno relevantno, što je s multikulturalizmom? Je li multikulturalizam mrtav?

Ovisi što mislimo pod pojmom multikulturalizam. Ako pod multikulturalizmom pomišljamo na nepostojanje jedne dominantne nacionalne kulture koja se promiče kroz javne medije i obrazovanje ili katalog kulturnih artefakata koji označavaju što znači integrirati se u to društvo, to je jedna stvar.

Multikulturalizam nije osmišljen u Europi, koncept je osmišljen za Kanadu i SAD, a koje imaju prednosti poput zajedničkog jezika te kulturne obrasce ponašanja putem kojih je moguće integrirati različite skupine ljudi. S druge strane, zemlje Europske unije imaju problem jer su etnički utemeljene, na primjer u Francuskoj se očekuje znanje francuskog i poštovanja kulturnih obrazaca ponašanja u toj zemlji.

Kako u Europi ljudi reagiraju na one koji njima nisu kulturno prilagođeni?

Ono što se ne slaže s uobičajenim kulturnim obrascima, otvara raspravu u javnosti, na primjer, pitanje pokrivanja

lica i tijela. Ukoliko smo otvoreno društvo, potrebno je prihvatiti da svatko ima kontrolu nad vlastitim tijelom te da se može odijevati kako želi, dok time ne predstavlja sigurnosni problem ili problem identifikacije. Moguće je povući paralelu s odjevnim predmetima koje nose časne sestre kao dio svoje odore, a koja pokriva kosu. Bez obzira na odjevne predmete koje nose, mogu normalno funkcionirati na poslu, u društvu i javnosti. Uz to, pokrivanje kose je čak i u određenim ruralnim dijelovima Hrvatske normalna stvar, što dovodi do zaključka da naši kriteriji nisu jednaki za sve.

Je li moguće naći sredinu?

Smatram da je moguće naći srednju granicu gdje potičemo ljude da se integriraju, a da pri tome ne zanemaruju svoj kulturni identitet. Na nekim mjestima je moguće primijetiti da tuđi identitet nekome smeta ili ga osjeća kao ugrozu. Dakle, potrebno je pronaći srednju točku u kojoj se muslimani (kada je riječ o migrantima) ne bi osjećali isključeno, ali u kojoj također ne bi trebao svaki aspekt javnog života biti prilagođen samo za muslimane (na primjer hrana u školskim kuhinjama u kojoj se može riješiti da dio hrane bude bez svinjetne, što ne utječe na one koji istu jedu).

Što je s tehnologijom uz pomoć koje premoštavamo geografske i nacionalne granice? Na primjer, gledamo youtubera s Novog Zelanda?

Ljudi međusobnu poveznicu danas mogu naći na temelju glazbe, sporta, hobija i sl., a te poveznice mogu biti veće nego one s prvim susjedom. Uz to, danas se društvo atomiziralo, kolektivni identiteti slabe jer čovjek može sam kreirati snažnije svoj vlastiti identitet. Na primjer, mladi ljudi u manjim sredinama koje ne pružaju kulturno ono što oni žele, za njih postoji alternativni svijet – internet, gdje se mogu povezati s nekim sebi srodnim.

Unatoč tomu, smatrate da globalni identitet ne može potisnuti nacionalni?

Teško je to zamisliti, nositelji takvog identiteta (globalnog) su imućniji, mobilniji, oni koji putuju i sl. Dakle, radi se o manjini te je zbog toga teško moguće da će to postati

masovna pojava. Globalna svijest može se pojaviti ako sve nas sve pogodi neka zajednička kriza – kataklizma, ekonomska kriza ili ako ćemo uzeti perspektivu izvan znanstveno dokazanog, ako dođe do susreta s vanzemalcima (smijeh). Navedeno može dovesti do toga da se Zemljani određuju kao Zemljani.

Znači mi i oni?

Pa da, vjerovatno bismo se onda određivali negativno u odnosu na njih. Pravno i politički navedena situacija bi nas dovela u probleme: što bi bilo s tim bićima, trebaju li vizu, jesu li oni migranti, kako situaciju međunarodno pravno urediti?

Kada smo kod pravno i političkih neodređenih situacija, što je s geografskim područjima i separatističkim pokretima koji smatraju da trebaju imati status države? Na primjer, što s Katalonijom?

Ima ih više u Europi, no nisu svi politički relevantni. U Kataloniji je nakon velike ekonomske krize došlo je do krize povjerenja u institucije te su se otvorile rane iz prošlosti. Katalonija ima preduvjete da bude funkcionalna država s obzirom na svoje ekonomsko stanje za razliku od nekih drugih koje zbog tu mogućnost jer su premaleni ili nisu dovoljno ekonom razvijeni. Katalonija i Škotska su dobar pandan kao primjer.

Neki se žele odvojiti, a što je s Europom kao cjelinom? Treba li Europa po Vašem mišljenju ostati ujedinjena?

Mislim da dugoročno gledano, ako Europa želi nuditi cijeli spektar usluga i dobrobiti građanima (čija su očekivanja visoka), treba više Unije. Pitanje je možemo li imati dublju Uniju a da se pri tome širimo dalje. Potrebno je postaviti pitanje o granicama Europe i / ili Europske unije, na primjer, što s Turskom? Da hipotetski zadovoljava sve potrebne uvjete za ulazak u EU, gdje bi bila granica EU? Irak, Iran?

Znači potrebne su promjene u EU?

Potrebno je omogućiti jačanje Europskog parlamenta te omogućiti da o tehničkim odlukama koje utječu na našu svakodnevnicu ljudi budu više upoznati i /ili uključeni. Treba premostiti demokratski jaz i smisliti način da približimo proces donošenja odluka građanima i da demokratiziramo Uniju.

Što bi moglo ujediniti Uniju?

Ono što bi nas moglo ujediniti su vanjski pritisci. S jedne strane je moguće primijetiti da Ruska Federacija s veseljem gleda na različite aktere koji podrivaju EU. Također, trenutačno američka administracija ne shvaća kako funkcionira EU, zašto je ona nama bitna i kako se Amerika uklapa u tu sliku. Moguće je ipak da će američka vanjska politika biti drugačija u budućnosti.

Ako s razine Unije dođemo na razinu RH, što se događa? Teže li mladi ljudi u Hrvatskoj više internacionalizmu i ideji kozmopolitizma ili je i dalje nacionalni identitet primarna odrednica? Kako na to utječu mediji, društvene mreže?

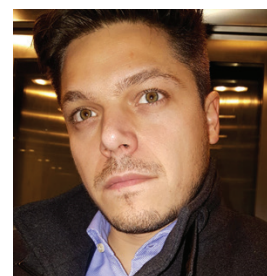
Prvo je potrebno naglasiti da kod država koje su relativno nedavno dobile samostalnost te koje imaju iskustvo rata, a osobito u manjim državama, nacionalno određenje je snažnije. U takvim državama se kroz obrazovni sustav i medije naglašavaju. U medijima je moguće čuti i vidjeti tumačenje nacionalnog identiteta kroz dimenziju žrtve pa se ona projicira duboko u povijest pa se svi kasniji događaji tumače iz perspektive današnjeg vremena. Na taj način se zanemaruje činjenica da je koncept nacije „nova stvar“ i ne shvaća da biti Hrvat prije petsto godina nije isto kao biti Hrvat danas.

Zanemaruje se činjenica je hrvatska nacija nastala iz širokih faktora (Ilirci kao „djeca migranata“, a koji su svjesno stvorili institucije koje su temelj današnje moderne nacije poput Matice hrvatske). Ljudevit Gaj i ostali ilirci imali su inorodno podrijetlo, ali su se udružili oko zajedničke ideje. Dakle, potrebno je shvatiti povijest stvaranja nacije.

Dakle, ne možemo očekivati kozmopolitizam u HR?

Kozmopolitizam u Hrvatskoj, pa i drugim zemljama čini relativno uzak krug ljudi, visoko obrazovanih koji su putovali. Iluzorno je očekivati da će svi biti na kozmopolitski način nastrojani. Većina ljudi primarno se određuje nacionalno ili čak zavičajno. Dakle, nacija je već apstraktan koncept nekima, a opća, globalna svijest je onda dakako još apstraktniji.

Hvala na razgovoru!

Višeslav Raos